

Kopijos jau padarytos

SVETUR

1945.XII.20.

LEIDŽIA LIETUVIAI STOCKHOLME

Ns. 9.

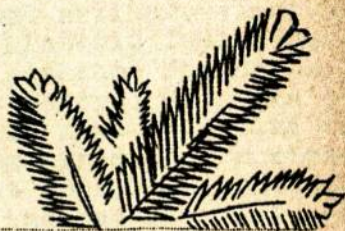

SVETUR

1945.XII.20

Ns. 9.

Antrąsias tremtinių Kalėdas sutinkame tvirtai tikėdami, jog pasaulyje laimės gera valia, kuri sugrąžins ir mūsų Tėvynei išplėstą laisvę.-

nomis dienomis atsitiko, kad išėjo ciesoriaus Augusto paliepimas surašyti visą pasaulį. Tas pirmas surašymas buvo padarytas Sirijos valdovo Kirino. Ir visiėjo išsirašydinti, kiekvienas į savo miestą. Tai ir Juozapas, kadangi jis buvo iš Dovidio namų ir giminės,ėjo iš Galilėjos, iš Nazareto miesto, į Judeją, į Dovidio miestą, kuris vadinamas Betliejus, kad išsirašydintų drauge su sau pažadėta moterimi Marija, kuri buvo nėsčia. Atsitiko, kad juodviem tenai esant, atėjo jai metas gimdyti; ir ji pagimdė pirmagimį savo sūnų, suvystė jį vystyklais ir paguldė jį prakarte, nes jiems nebuvo vietos užeigoje.

Toje pačioje šalyje buvo piemenų, kurie būdėjo ir sergėjo per naktį savo bandą. Štai Viešpaties angelas atsistojo prie jų, ir Dievo skaitumas apšvietė juos. Jie labai nusigando; bet angelas jiems tarė: Nebijokite! Nes štai aš skelbiu jums didelį džiaugsmą, kuris bus visai tautai, kad šiandien jums gimė Dovidio mieste Išganytojas, kuris yra Kristus, Viešpats. Ir tai bus jums ženklas: rasite kūdikį suvystytą vystyklais ir paguldytą prakarte. Ūmai atsirado prie angelo daugybė dangiškos kariuomenės, kuri garbino Dievą ir sakė: Garbė Dievui aukštybėje ir žemėje ramybė geros valios žmonėms! Angelams pasišalinus nuo piemenų į dangų, jie sakė vienas kitam: Nueikime lig Betliejui ir pažiūrėkime to, kas įvyko, ką Viešpats yra mums apskelbęs. Jie atėjo skubindamiesi ir rado Mariją, Juozapą ir kūdikį paguldytą prakarte. Pamatę gi, jie skelbė tai, kas jiems buvo pasakyta apie tą kūdikį. Visi, kurie tai girdėjo, stebėjosi tais dalykais, kurie buvo jiems piemenų papasakoti. Marija gi dėmėjosi sau visus šiuos dalykus ir svarstė juos savo širdyje. Piemenys sugrįžo atgal, garbindami ir šlovindami Dievą dėl viso, ką buvo girdėję ir matę, taip kaip jiems buvo pasakyta.

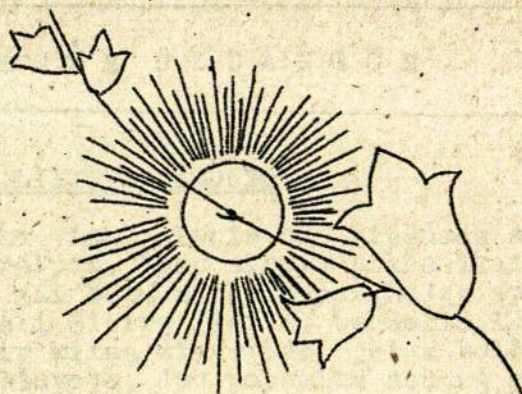
KO MUMS TRŪKSTA?

Mums dabar tiek daug ko trūksta, kad kiekvienas galėtų savaip į tą klausimą atsakyti. Pradedant Tėvyne, baigiant kartais paprasčiausiais reikmenimis, mes visi šiandien pajuntam skaudžius trūkumus. Tačiau ne apie tokius trūkumus norime ši kartą pakalbėti. Šiandien norime paliesti labai opų mums, Švedijos lietuviams, organizacinį klausimą. Atvykę į Švediją iš įvairių Lietuvos vietų, išblaškyti po vieną ar po kelis asmenis dideliame plote, mes dažnai vieni kitų nepažįstame ir kartais net nežinome vieni apie kitų buvimą. Bet tuo tarpu mes esame visi tos pačios lietuvių tautos vaikai, gyvename tos tautos rūpesčiais ir vargais, visi siekiame jos didžiojo tikslo - laisvės. Dėl to tarp mūsų yra labai daug kas bendro. Mus riša ne tik kraujo giminytė, bet ir mūsų tikslas, mūsų kasdieniniai rūpesčiai ir kovos pastangos. O tuo tarpu mes neturime iki šiol organizacijos, kurioje mūsų tautinė ideologija galėtų ne tik pasireikšti, bet ir toliau vystytis. Kai kurie optimistai mano, kad po keletos mėnesių galima bus grįžti į laisvą Tėvynę ir kad dėl to nėra prasmės dabar Švedijos lietuvių organizacijos klausimą kelti. Norėtume iš širdies jiems pritarti, bet, deja, tikrovė tuo tarpu neduoda tokiam optimizmui pagrindo. Tenka skaitytis su ilgesniu buvimu Švedijoje - išeivijoje. Dėl to ir organizaciniais klausimais tenka susirūpinti.

Lig šiol be asmeninio santykiavimo bene vienintėlis ryšis tarp Švedijos lietuvių yra mūsų laikraštis "Svetur". Jissiekia sunkiomis šių dienų sąlygomis daryti visa, ką gali, kad išmėtyta po plačiąją Švediją saujelė lietuvių turėtų kuo glaudesni tarpusavio ryšį ir ryšį su visa tauta, kuri šiandien yra suskaldyta ir išmėtyta po visą pasaulį. Laikraštis teikia reikiamą informaciją, vaizduoja lietuvių reikaluose susidariusią buklę, taria padrašinanti žodį. Tačiau ligi šiol tas mūsų laikraščio ryšis su skaitytojais buvo tik vienpusiškasis. Skaitytojai nėra bent kiek plačiau prisidėję prie savo laikraščio turinio įvairinimo ir gerinimo. Tuo tarpu toks prisidėjimas, nors ir korespondencijų iš įvairių vietų forma, yra labai svarbus, nes jis galėtų tiksliau išreikšti Švedijoje gyvenančių lietuvių nuotaikas ir rūpesčius. Tarp nemažo lietuvių būrelio galėtų atsirasti ne vienas mūsų laikraščio skaitytojas, kuris bendram lietuvių reikalui būtų naudingas aktualiais straipsniais, dienos klausimais. Galime tik pasidžiaugti tokiu reiškiniu, kad šiandien visuose Europos kampuose, kur tik yra susibūręs didesnis lietuvių skaičius, yra atsiradęs tą lietuvių būrį rišąs laikraštis. Tas reiškinys rodo mūsų tautos spaudos reikšmės supratimą bendruomenės gyvenime. Tie laikraščiai, atlieką šiandien tautos ryšininę darbą, liks ateityje vertingais mūsų tautos šių dienų tragiškos istorijos šaltiniais. Todėl reikia, kad juose ryškiau atsispindėtų mūsų tautos dalelių kolektyvinė valia, kolektyvinis protas ir kolektyviniai jausmai, kitaip sakant, mūsų dvasia. O tai galima pasiekti tik platiems skaitytojų sluoksniams aktingai laikraštyje bendradarbiaujant.

Antras trūkumas, kurį gyvai jaučia tur būt ne tik Stockholmo, bet ir visos Švedijos lietuviai, tai lietuvių kultūrinės organizacijos nebuvimas. Daug kas yra linkęs už visus trūkumus Švedijos lietuvių gyvenime kaltinti Šalpos Komitetą, ir mano, kad Komiteto pareiga tuos trūkumus pašalinti. Tačiau dėl savo specifinės kilmės ir siaurai aprėžtų uždavinių Šalpos Komitetas negali platesniu mastu patenkinti mūsų reikalavimų, kylančių tautiškai kultūrinėje plotmėje. Tiems reikalavimams patenkinti turi būti sukurta tam tikra lietuvių draugija. Dėl to tenka tik pasveikinti Stockholmo lietuvių iniciatyvą tam klausimui sutvarkyti. Kiek tenka patirti, draugijos įstatų projektas jau parengtas, ir sekančiame laikraščio numeryje skaitytojai galės su juo susipažinti ir savo pastabų bei pasiūlymų pareikšti.

Reikia tikėtis, kad pašalinus šiuos trūkumus, ryšiai tarp Švedijos lietuvių sustiprės, ir bus lengviau nugalėti galinčius kilti ateityje sunkumus, liečiančius gyvenimą čia ar persikėlimą kur kitur. Bendromis jėgomis veikdami, daugiau prisidėsime ir prie didžiojo mūsų tautos tikslo siekimo.

St. Santvaras

ažai kur Tavo Kūdikėlio verksmą girdi,
O maloningoji, kilni Marija! -
Ateik per šaltą sniegą į ledinę širdį,
Sustingę vandenys ir medžiai teatgyja! -

Sustiprink dvasią Tu srove tyrąja,
O maloningoji, kilni Marija!
Prikelk iš sutemų ir girių giesmę gaja, -
Vargonai, kanklės ir ragai tenerūdijs!

Globoki mūs laukus ir pakelės berželi,
O maloningoji, kilni Marija!
Globoki mūs namus ir gražią gimtą šalį,
Ir diemedį palangėse, ir vaiskią seserų leliją! -

Balti vainikai padabins vartus ir pirkia,
O maloningoji, kilni Marija!
Skriaudas ir nuodėmes atpirkę,
Norėtume pakilt, lyg iš sunkių ligų pagiję - -

Lai Tavo akys lydi mus ir malda ausys girdi,
O maloningoji, kilni Marija! -
Ateik per šaltą sniegą į ledinę širdį,
Sustingę vandenys ir medžiai teatgyja! - -

U Ž G E L E Ž I N Ė S U Ž D A N G O S

KAIP DABAR BOLŠEVIKAI TREMIA IŠ LIETUVOS ŽMONES

Bolševikų diktatūrinė tvarka viską slepia nuo viešumos akių arba jų propaganda viską išgražina, iškreipia. Ypač slepia bolševikai savo žiauriuosius darbus. Visas pasaulis gal būtų nieko nesužinojęs apie didžiulius Lietuvos gyventojų trėmimus į Sibirą 1941 m. berželio 14 - 17 dienomis, apie masinius išskerdimus ir kitas žiaurības, jeigu bolševikai būtų likę ir toliau šeimininkauti Lietuvoje. Juk pasaulis nedaug gali gauti žinių, kaip bolševikai elgėsi su jų piliečiais: rusais, ukrainiečiais, gudais, kaukaziečiais ir kt.

Apie bolševikų darbus Lietuvoje pilną vaizdą susidaryti galėjome todėl, kad jie buvo priversti skubiai iš Lietuvos bėgti. Jie paliko daugybę slaptų dokumentų, iš kurių buvo matyti jų užsimojimais sunaikinti bent trečdali Lietuvos gyventojų. Be to, netrukus buvo galima pradėti vesti sarašus ir suskaičiuoti, kiek ir kokius gyventojus bolševikai ištrėmė į Sibirą. Buvo galima surasti nukankintųjų lavonus ir juos atpažinti. Tas bolševikų padarytų lietuvių tautai nuostolių apskaičiavimo darbas buvo tęsiamas apie porą metų, ir vis dar nebuvo baigtas...

Ką bolševikai dabar vėl grįžę į Lietuvą daro, nėra galima tiksliai patirti ir jų aukas suskaičiuoti. Dabar bolševikai dar labiau viską slepia nuo viešumos, kad jų baisūs darbai neišeitų aikštėn. Jie dabar vartoja ir kitus trėmimo metodus.

Jie dabar vengia daryti tokius "teatrus", tokius visiems matomus klaidinius "spektaklius", kaip darė 1941 metais. Trėmimus jie dabar stengiasi atlikti netaip masiškai, ne taip viešai ir ne vienu metu visoje Lietuvoje. Bolševikams tas metodas yra tuo patogesnis, jog ne taip sukelia visuotinę baimės jausmą: atrodo, kad teroras vyksta ne visame krašte, o tik kai kuriose jo vietose. Sunku tada ir slapstyti, nes niekas iš anksto negali numatyti, kada ir kur jis gali patekti į enkavedistų rankas.

Deportavimus dabar bolševikai atlieka rinkdami žmones pavieniui ar mažomis grupelėmis. Ypač skaudžiai paliečiamos tos sritys, kur aplink yra daugiau miškų, o miškuose - partizanų. Atskiri gyventojai iš tų vietų ir ištisos šeimos apkaltinamos, kad palaiko ryšius su partizanais ir "banditais", tydomis būna suimamos, išvežamos ir dingsta, kaip vandenį. Negalima net patirti, ar jos išvežamos į Sibirą, ar čia pat pakišamos po velėną.

Šalia to vartojami kiti, visai "legalūs" trėmimo būdai - tai visoki telkimai "savanoriškiems" darbams rusų pramonėj, "savanorių" darbo batalionai kraugeriškų fašistų sugriautai plačiajai tėvynei atstatyti ir pan. Žmonės tiems darbams surenkami prievarta ir išgabenami. Bolševikai tai atlieka daug slapčiau, negu vokiečiai darydavo trėmimus pramonės darbams Vokietijoje.

Nors ir negalima tiksliai apskaičiuoti, bet sprendžiant iš visiems matomų spragų galima tvirtinti, kad apie 200 - 300.000 žmonių iš Lietuvos antrosios bolševikinės okupacijos metu yra atsidūrę už Uralo arba tolimame Sibire. /Pagal "Vienybę"/.

ĮVAIRIOS ŽINIOS IŠ OKUPOUOTOS LIETUVOS

Bolševikai prisipažįsta išvežą lietuvius. - Viena didžiausių Vilniaus rašytojų staigmenų yra Liaudies Komisarų Tarybos pirmininko M. Gedvilos pripažinimas, jog žymi dalis lietuvių yra išsiųsta į Tarybų Sąjungos gilumą. Ta proga draugas Gedvila dėkojo kitoms tarybinėms respublikoms už nuošir-

dumą, kuri jos parodė priimdamos atvykusius lietuvius

Tarybinės Lietuvos partizanai. - "Naujienose" buvo idėtas straipsnis "Lietuvos partizanai", kuriame paduodamas oficialiai ordenais apdovanotųjų "Lietuvos partizanų" sąrašas. Tame sąrašė pacituotos 45 apdovanotųjų "Lietuvos partizanų" pavardės, kurios skamba visos panašiai, kaip: Rodion, Bukin, Vasiljev, Nikitin, Strelcov, Volosenka, Gramenkov, Dorfejev, Zolotov, Koškin ir tt. Laikraštis pastebi, kad jis pacitavo tik trečdalį pavardžių, paminėtų oficialiame apdovanojimo akte, bet ir kitos pavardės daugiausia tos pačios rūšies, išskyrus dvi pavardžių grupes; viena grupelė yra tokių pavardžių, kaip Solomin, Goldbergas, Glocha, Gafanovičius, Gimelfarbas, Glezer; kita grupelė - Justas Paleckis, Salomeja Neris - Bučienė, Liudas Gira, Mečislovas Gedvila, Jonas Šimkus, Kostas Korsakas, Vladas Niunka, Petras Cvirka ir kt.

Dėl Paleckio ir kitų "Maskvos ragašio valgytojų" įtraukimo į "partizanų" skaičių "Naujienos" mano, kad jie įtraukti tik todėl, kad nebuvė rasta kitų pavardžių, o juk nepatogu paskelbti "Lietuvos partizanų" sąrašą be jokios lietuviškos pavardės... Tarp kita ko laikraštis pastebi, kad Lietuvoje vokiečių laikais jokie komunistai prieš vokiečius nekovojo ir jokioje politinėje veikloje nedalyvavo.

Pasižymėję "lietuviai". - Vilniaus radijas skelbia pasižymėjusius lietuvius, Paleckio apdovanotus ordenais už nuopelnus kraštui. Tų "lietuvų" pavardės: Morozov, Kapralov, Mirancov. Pirmasis jų lietuviams gerai pažįstamas, kaip bolševikų okupacinės kariuomenės vyriausias viršininkas 1940-41 metais Lietuvoje, Ukmergės apskrities darbo liaudies "atstovas" į Aukščiausią Tarybą. Tarp kitų nuopelningų lietuvių per Vilniaus radiją minimos Baukov, Mitronov, Timofejev pavardės. Ko gero netrukus visa Sovietų Sąjunga sulietuvės...

Tarybiniai didvyriai. - Sovietų Rusijoje kas kart vis labiau atgimstant caristiniam imperializmui, stengiamasi pagerbti senuosius to imperializmo nešėjus. Caras Jonas Žiaurusis, caras Petras Didysis virsta sovietų gerbiama didvyriais. Caro generolo M. I. Kutuzovo sukakčiai pagerbti "Pravda" ir "Izvestija" iš 4 laikraščio puslapių paskyrė po 2 jo garbei. Kutuzovo sukaktis paminėta ir Vilniuje /Kutuzovas du kartus buvo caro kariniu gubernatorium Lietuvoje/. "Izvestijos" Nr. 219 pranešimu, Kutuzovo 200 metų gimimo sukakčiai paminėti Vilniuje buvo surengta speciali paroda. Iš archyvų buvo ištraukti bet koki ryši su Kutuzovu turį raštai. Be kitų dokumentų buvo išstatytos ir jo karinių žygių schemas: "Nuo Nemuno iki Maskvos" ir "Nuo Maskvos iki Nemuno".

Reikia tikėtis, kad Vilniuje netrukus bus pagerbtas ir Muravjovas Korikas ir paskelbtas tarybinės Lietuvos didvyriu.

Vis tik rusai. - Maskva praneša, kad Lietuvos geležinkelių viršininku yra rusas "socialistinio darbo didvyris" German Vasiljevič Kovaliov. Nemuno laivininkystė tvarkoma taip pat dviejų rusų. Visas aukštesnes ir atsakomybes vietas Lietuvoje tegauja rusai. Lietuviai, kaip ir caro laikais, tegali būti žemesniais tarnautojais, pastumdėliais savame krašte.

Kauno miesto sodas - kapinės. - Kauno miesto sodas prie Valstybės Teatro paverčiamas kapinėmis. Ten palaidoti kilmingesni raudonarmiečiai, kurie žuvo "bevaduodami" Lietuvą. Panašios kapinės įruošiamos ir Vytauto parke ties buvusią "Valgio" užkandinę.

Miesto sodas, kuriame stovėjo Dr. V. Kudirkos, kompozitoriaus Sasnauskio ir kitų didžiųjų lietuvių biustai, dabar - garbės vieta Lietuvos okupantams. Oi, nepastovi vieta, kaip nepastovi amžino poilsio vieta ir išda-

vikei Salomejai Neriui, palaidotai lietuvių tautos šventovėje - Karo Muziejuje. Vieną dieną lietuvių tauta, išsilaikysiusi iš Maskvos jungo, tikrai išmes iš ten visas tas atmatas ir išdavikus bei išibrovėlius.

Prezidentūroj įsikūrė pionieriai. - Lietuvos prezidentūros rūmai Kaune paversti pionierių /jaunųjų komunistų/ namais. Ministerių Kabineto rūmuose įsikūrė Kauno miesto komunistų partijos komitetas.

Komunistinė Lietuvos rašytojų sąjunga su Petru Cvirka priešaky buvo prisiglaudusi Prekybos ir Pramonės Rūmuose, o dabar persikėlė į kalną - į Juozo Tubelio namus. Kaip žinome, 1940-41 metais Cvirka valdė Jono Vailokaičio namus. Taigi, mūsų Petrukas labai mėgsta gerus namus; už tai jis toks patenkintas okupantais.

Bolševikinė propaganda. - Ji varoma visu tempu per kino teatrus. Propagandinės filmos yra veik vienintėlė iš Sovietų Rusijos importuojama prekė. Kino teatrų skaičius tačiau yra labai sumažėjęs, nes daug įrengimų yra sugadinę pasitraukdami vokiečiai. Ankstesnėmis žiniomis, Lietuvoje veikė tik 36 pastovūs kino teatrai, iki naujų metų pradžios jų skaičius padidėsias iki 60.

Bolševikinė spauda vėl užplūdo Lietuvą. Be dienraščių "Tarybų Lietuva" "Tiesa" ir "Sovietskaja Litva" /rusų kalba/, beveik visuose apskrityse miestuose leidžiamos įvairios "Tiesos", skiriamos tų apylinkių gyventojų "sovietiniam patriotizmui" ugdyti. Visoj Lietuvoj išeina virš 20 laikraščių. Tačiau prisiminus, kad Lietuvoj prieš karą /1939 metais/ ėjo net 260 periodinių leidinių, galima įsivaizduoti, į ką pavirto lietuviškoji spauda.

Vėl atsiima... - 1940 metais Lietuvai gražintos rytų sritys - Breslauja, Vydžiai, Ašmena, Krėva, Svyriai, Pastoviai, Smurgainys ir kt. - šių metų Sovietų Sąjungos Aukščiausios Tarybos rinkiminiuose sąrašuose figūruoja kaip Baltgudijos dalys.

Lietuvos kultūros ir ūkio nuostoliai. - "Laisvė" įdėjo Aug. Griciaus straipsnį "Meno atgimimas tarybų Lietuvoj". Vienoje straipsnio vietoje Gricius sako: "O plačiau paėmus - ką gi paliko Lietuvos kultūrai didvyriškos raudonosios armijos iš Lietuvos išvyti vokiečiai okupantai? Paliko pelenus ir griuvėsius".

Nuostolių, anot Griciaus, vokiečiai pridarę Lietuvos menui už kokius 25 milijonus rublių. Tarp Vilniaus ir Kauno didelės meninės vertės dingusių paveikslų esą ir Čiurlionies kūriniai.

Tačiau ir rusai negeresni. Štai "Izvestija" praneša, kad Lietuvos liaudies komisarų tarybos nutarimu iš Vilniaus į Minską išvežta 8.000 muziejinių eksponatų ir 36.000 knygų. Esą tai vis dalykai, liečią Baltgudiją.

Washingtono sovietų pasiuntinybės biuletenis paskelbė nepaprasto valstybės komiteto pranešimą apie nacių padarytus nuostolius. Pagal tą pranešimą, Lietuvai naciai padarė nuostolių už 17 bilijonų rublių. Lietuvoje vokiečiai atėmė 620.000 galvijų, 200.000 arklių, 770.000 kiaulių, 270.000 avių, 760.000 tonų grūdų ir 485.000 tonų kitokio maisto.

Paskolos. - Nežiūrint to, kad Lietuva karo baisiai nualinta, žmonės verčiami pirkti Rusijos penkmečių paskolos lakštus. "Izvestija" praneša, kad Vilniaus apskrities valstiečiai per vieną dieną išpirkė daugiau kaip už milijoną rublių paskolos lakštų, išmokėdami visą sumą iš karto grynais pinigais. Pamėgintų nepirkti...

"Izvestija" ir "Pravda" nuolatos rašo apie Lietuvos ūkininkų nepaprastą susipratimą ir pareigų supratimą pristatant javų duokles. "Raudonosios gurguolės" plaukte plaukia į javų surinkimo punktus. Pabėgusieji iš Lietuvos žmonės pasakoja, kad už javų nepristatymą ūkininkas be jokių ceremonijų sušaudomas. Grąsant naganui, kyla patriotizmas.

Ligų epidemijos Lietuvoje. - "Sandara" rašo, jog, Ėvedų Raudonojo Kryžiaus žiniomis, maždaug trečdalis Lietuvos gyventojų serga įvairiomis ligomis /džiova, šiltine, dezinterija ir kt./. Maisto, muilo ir vaistų stoka labai apsunkina kovą su ligomis. Rusai neišsileidžia nei Raudonojo Kryžiaus, nei UNRRA atstovų.

Mobilizacija sovietų pramonei. - "Pravda" Nr. 210 paskelbė, kad nuo rugsėjo 15 iki lapkričio 15 visoje Sovietų Sąjungoje vykdoma 14-18 metų jaunuolių mobilizacija amatų ir pramonės specialistams paruošti. Tokia mobilizacija vykdoma kasmet /apie ją pirmą kart mes išgirdome 1941 metais, tik ji nebuvo spėta pas mus įvykdyti/. Iš viso šiais metais numatyta sumobilizuoti 455.000 berniukų /14-17 metų/ ir mergaičių /15-18 metų/. Nėra abejonės, kad tos mobilizacijos pasėkoje keletas tūkstančių Lietuvos jaunuolių, netekusių laisvės, bus patalpinti į rusinimo ir bolševikinimo įstaigas.

"Lietuva, Tėvyne mūsų"... - Lietuvoje šiuo metu veikia tik viena radio stotis - Vilnius, kuri rytą pradeda programą šiais žodžiais: "Kalba Vilnius, ir paskui pasigirsta Lietuvos himnas "Lietuva, Tėvyne mūsų..." Matyt bolševikai nori parodyti pasauliui, kad jie pasikeitę. Mes tačiau ir tada netikėtume jokiems bolševikų manevrams, jei net pats Stalinas sugalvotų grįžti į kunigų seminariją ir priimti popo šventimus. Mes dar pradžios mokykloje skaitėme pasaką "Mikė melagėlis"...

Nauji pasai visiems. - Nuo lapkričio mėnesio Lietuvoje įvedami nauji pasai, kuriuos privalo turėti kiekvienas gyventojas nuo 16 metų amžiaus. Be pasų niekas negalės keliauti, apsigyventi ar gauti darbo. Pasus išdavinės vietos milicijos įstaigos.

Radijas pats pripažįsta, kad Lietuvos miškuose dar slepiasi partizanai, kurie užpuldinėja kelius. Gyventojai kviečiami nieko neduoti partizanams. Iš to matyti, kad partizanai gauna iš gyventojų paramos.

Buvęs švietimo komisaras Antanas Venclova atleistas iš tų pareigų ir paskirtas dabar Lietuvoje leidžiamo "Tarybinio Archyvo" redaktorium. Archyve daug rašoma apie Pravieniškį, Telšių ir kitų vietų žudynes, kur buvo vykdomi atkaginėjimai. Daug vietos skiriama Katyno žudynėms pavaizduoti. Visa kaltė už tas žudynes suverčiama vokiečiams.

Švietimo komisaru yra J. Žiugžda. Naujai įsteigto sporto komisariato komisaru paskirtas Aleksandras Šimanas, pavaduotoju - Alfonsas Vietrinas. Žinomas sportininkas ir sporto veikėjas Stasys Šačkus ir sportininkas Leščinskas yra suimti ir laikomi Kauno kalėjime.

"Argentinos Lietuvių Balso" pranešimu, Lietuvoj toliau leidžiama "Lietuviškoji Enciklopedija", pradėta leisti jau prieš bene dešimtį metų. Leidžiamas ir Balčikonio redaguojamas "Lietuvių Kalbos Žodynas", kurio pirmas tomas išėjo pirmaisiais vokiečių okupacijos metais.

Amerikos lietuvių spauda praneša, kad Lietuva padalyta į dvi metropolijas - Vilniaus sritį tvarko arkivyskupas Jalbžykowski, o Kauno - prelatas Jakubauskas.

Kanados lietuviai yra gavę laiškų iš ištremtųjų į Sibirą ir iš pačios Lietuvos. P. N. rašo gyvenęs Sibiro gilumoje. Sveikatos jau netekęs, - netekęs nė vilties gyvas iš ten ištrūkti... Tris mėnesius metuose nematęs saulės. Kitas laiškas nuo A. V. Rašo irgi iš Sibiro. Esanti gyva, bet sveikata jau visai pakrikusi. Du vaikučiai jau mirė. Miške medžių kirsti jau nebepajėgianti. Jos vyras atskirtas - ištremtas į kitą vietą. Laiške iš Lietuvos S. D. rašo: "Esu gyva kol kas... Nerašykite laiškų vyrams, nes jų mažai bėra..." Kitam laiške sakoma: "Daug mūsų krašte žuvo ir dar žūsta... Viskas gerai. Paliekame nuliūdę."

DAR TRUPUTIS BETARPIŠKŲ ŽINIŲ IŠ LIETUVOS

Paskutinėmis betarpiškai iš Lietuvos gautomis žiniomis /jos siekia spalio pradžią/, Lietuvoje yra labai gyvas rusų kariuomenės judėjimas. Lietuva yra lyg koks pereinamasis punktas - karantinas. Čia pertvarkomi iš Vokietijos atgal Rusijon grįžtą daliniai. Kariškos ligoninės iš Lietuvos iškeliamos Rusijon. Rusų kariuomenė nedemobilizuoja. Paleidžiami tik sužeisti ir karinei tarnybai nebetinką vyrai, o visi sveiki raudonarmiečiai ir toliau lieka prie ginklų. Nepaleidžiami ir mobilizuotieji lietuviai. Priešingai - pašaukiami vis nauji vyrai. Pavyzdžiui, iki spalio 31 turėjo stoti dar nestojusieji vyrai iki 1927 metų gimimo imamai. Lietuviai skiriami į taip vadinamus lietuviškus dalinius, kur tikrumoje nieko lietuviška nėra: karininkai rusai, komandos kalba - rusų kalba. Rusiškuose pulkuose yra taip pat "lietuviškų" batalionų ar kuopų, kuriose dar mažiau lietuviškumo. Čia net eilinių kareivių daugumą sudaro kartais rusai. Tie daliniai vadinami lietuviškais gal vien tik dėl noro parodyti užsieniui, kiek daug lietuvių kovojo raudonosios armijos eilėse už savo krašto "išlaisvinimą".

Lietuvoje įvesti trijų rūšių pasai: patikimiems piliečiams /partijos nariams ir "bepartiniais bolševikams"/ išduodami tikri pasai, koki buvo išdavinėjami jau 1941 metais, galiojanti 5 metus; abejotiniems gyventojams išduodamas ružavos spalvos dviejų lapų laikinas liudijimas, galiojantį 6 mėnesius; nepatikimiems gyventojams išduodamas žalios spalvos vieno lapo laikinas liudijimas. Gyventojai, turį tuos žalius lapelius, turi būti iki gruodžio 31 iš Lietuvos išvežti į kitas tarybines respublikas "perauklėti". Tuos liudijimus, tarp kitko, gauna visi Vokietijoje atrasti ir į Lietuvą grąžinti lietuvos gyventojai, visai nekreipiant dėmesio į tai, kokių būdu kas yra į Vokietiją pakliuvęs: išvežtas ar savanoriškai išvažiavęs darbams, pabėgęs nuo karo veiksmų ar vokiečių prievarta evakuotas; žalias korteles gauna net ir iš vokiečių kalėjimų išvaduoti asmenys. Tie asmenys neturi teisės niekur iš savo valsčiaus ribų pasitraukti.

Veždami iš Lietuvos gyventojus, bolševikai, kaip jau buvo rašyta, vartoja kitą sistemą: pirma žmonės surenkami į kalėjimus, o iš čia, kai kalėjimas perpildytas, pakraunami į specialius vagonus su grotais ir išvežami rytų kryptimi. Vyrai vežami atskirai, moterys vėl atskirai, vaikai irgi atskirai.

Parizana, nežiūrint jokių sovietų viliojimų, grąsinimų ir baudžiamųjų ekspedicijų, visoje Lietuvoje smarkiai veikia. Net pačiame Kaune dažnai naktimis girdėti šaudymai. Rudeniop buvo pastebėtas parizanų grupavimasis apie Kauną. Buvo galvojama, kad partizanai nori užimti Kauną ir tuomi parodyti užsieniui, kad Lietuva nori išsivaduoti nuo okupantų ir atgauti laisvę. Tas žygis tačiau nebuvo pradėtas vykdyti. Partizanų apsiginklavimas labai geras. Maistu aprūpino patys bolševikai: per Lietuvą buvo varomos į Rusiją iš Vokietijos didžiulės galvijų kaimenės. Daug kaimečių pakliuvo partizanams. Ypatin- gai aštriai ir negailestingai kovojama prieš išdavikus iš lietuvių tarpo; Karėlavoj buvo likviduota net 17 tarybinių viršaičių, kai kuriems teisėbuvus tik kelias dienas tose pareigose. Mažiau tautai nusikaltę lietuviai baudžiami kitaip: tiems asmenims /ir jų šeimoms/kaktoje išdeginamos penkiakampės žvaigždės. Kauno ligoninėse pasitaiko pacientų su tokiomis žaizdomis. Partizanai vykdo mobilizacijas: užėmę koki nors kaimą, pasiima su savim visus jaunos vyrus. Bolševikai ragino partizanus grįžti iš miškų, žadėdami visus nusikaltimus dovanoti. Atsirado keletas, kurie paklausė. Jie buvo tuč tuojau sušaudyti. Dabar niekas panašių raginimų nebeklauso ir pažadais netiki.

Po vokiečių okupacijos užsilikę fabrikai išvežami Rusijon, nepalikant jokių įrengimų. Jei evakuojama ligoninė, tai ji evakuojama net su langų rėmais. Išgabenus Rusijon fabriką, ir jo darbininkai "nutaria" vykti paskui...

Tvarką palaiko milicija ir NKGB - mums gerai pažįstami žaliakepuriai.

LIETUVIAI SVETUR

LIETUVIAI ITALIJOJE

Italijoje lietuvių šiuo metu yra apie 600, bet tai yra apytikris apskaičiavimas, nes stovyklų gyventojai dažnai keičiasi, ir tikrą skaičių sužinoti sunku.

Visus lietuvius Italijoje jungia draugija LITHUANIA, kurios pirmininku yra kun. dr. Viktoras Pavalkis.

Lietuvių šelpimu rūpinasi Bendro Amerikos Lietuvių Fondo Italijos skyrius, kurio pirmininku yra ministeris St. Girdvainis. Šis Šalpos Komitetas atidarė 30 lietuvių studentų bendrąją Pizos mieste. Dėl techniškių kliūčių bendrabutis dar nepilnai veikia.

Vyriausiu visų Italijoje gyvenančių lietuvių katalikų kapelionu yra J. E. Vyskupas Petras - Pranciškus Bučys.

Romoje veikia Lietuvos atstovybė tik prie šv. Sosto, kurios atstovu yra ministeris dr. Stasys Girdvainis. Čia pat gyvena buvęs užsienių reikalų ministeris Stasys Lozoraitis su šeima.

Italijoje pragyvenimo minimumas, palyginus su Vokietija, yra daug aukštesnis. /Iš Italijos lietuvių Šalpos Komiteto laiško/.

LIETUVIAI IŠ NORVEGIJOS PERSIKELE Į VOKIETIJĄ

Vokietijos lietuvių laikraščio "Lietuvis" žinimis, lapkričio pradžioje iš Norvegijos į amerikiečių zoną Vokietijoje atvyko 350 lietuvių karių, buvusių vokiečių aviacijos pagalbinėje tarnyboje. Kariai sustojo Kasselio lietuvių stovyklose. Taigi, Norvegijoje lietuvių nebeliko, nebent išskyrus vieną kitą jūrininką ar šiaip iš seniau čia gyvenantį asmenį.

Į Lietuvą iš minėtų vokiečių aviacijos talkininkų išvyko apie 200 lietuvių: iš Trondheimo 120, iš šiaurės apie 40 ir iš pietinės Norvegijos apie 40. Atrodo tačiau, kad ir tie lietuviai Lietuvos nepasiekė, nes nei Lietuvos spaudoje, nei per radiją apie tokios grupės atvykimą nieko nebuvo pranešta. Iš Lietuvos nuo buvusių Norvegijoje asmenų artimųjų gaunama laiškų, kur irgi prašoma suteikti žinių apie tuos asmenis, kurie jau turėtų būti namie.

IR BELGIJOJ RUSAI NERIMSTA

Ginkluoti rusai švaistosi ir Belgijoje. Viena ginkluota jų grupė įsibrovė į pabėgėlių stovyklą neva ieškodama rusų. Nustūmę šalin belgų pareigūnus, padarė krata ir išsivedė vieną tariamą rusą. Kitą dieną du ginkluoti rusai pastoj kelią dviems lietuvaityms ir vienai belgei. Viena lietuvaitytė buvo suimta ir nugabenta į rusų atstovybę. Rytojaus dieną ją paleido. Ji padarė valdžios įstaigoms pareiškimą, pabrėždama, kad tik dėka dviejų tuo metu pagitaikiusių amerikiečių ji išlikusi nenuskriausta. Tas įvykis buvo aprašytas "La Libre Belgique". Redakcija klausia, kur dingio Belgijos administracija, jei svetimieji gali laisvai sauvaliauti.

Belgijoje yra apie 60 lietuvių pabėgėlių.

IŠ VOKIETIJOS LIETUVIŲ GYVENIMO

Mirė kun. Alfonsas Lipniūnas. - Tik dabar teko patirti, kad kun. Alfonsas Lipniūnas, ilgą laiką kankintas Stutthofio koncentracijos stovykloje, mirė 1945 kovo 31, Didįjį šeštadienį, rusams besiantinant, iš stovyklos išsi-

vadavęs. Išėjęs iš stovyklos, jis apsikrėtė šiltine, susirgo plaučių uždegimu, ir jo koncentracijos stovykloje palaužta sveikata nebepajėgė tų dviejų sunkių ligų nugalėti. Kun. A. Lipniūnas iš stovyklos išsilaisvino tą pačią dieną, kai jam sukako 40 metų amžiaus.

Per daug gerai Lietuvai, ypač jos jaunimui, kun. Lipniūnas buvo pažįstamas, kad mes ką nors naujo apie jį galėtume pasakyti. Nenuilsdamai kovodamas už lietuviškumą atgautamę Vilniuje paskutiniaisiais laisvės metais, paskelbęs griežtą kovą raudoniesiems ir rudiesiems okupantams, jis palūžo savo kovoje ir nebematė visiško laimėjimo. Mes, kurie girdėjome jo pamokslus beveik kiekvienoje Lietuvos bažnyčioje, kurio žodis ypatingai sustiprindavo ir uždegdavo mus šv. Jono bažnyčioje Vilniuje, ties jo kapu pasižadame tęsti kovą tol, kol iš Lietuvos bus išguitas paskutinis atėjūnas. Tada ir kun. Lipniūno palaikai galės būti parvežti į Lietuvą, ką jo draugai, žerdami žemes ant jo kapo, jam pažadėjo.

Stutthofo koncentracijos stovykloje buvo laikomi 46 lietuviai, daugumoje vadovavusieji Lietuvos gyvenimui asmenys, apkaltinti už naujos Europos išdavimą... Pirmų penkių savaitių laikotarpyje /1942 m./ iš jų mirė devyni: maj. St. Puodžius, du broliai Tumėnai, adv. Kerpė, Vilniaus miesto viceburmistras Grigas, Marijampolės gimnazijų direktoriai Masaitis ir Januškevičius, Kazys Riauba, agr. Budrys. Jau laisvėje mirė kun. Lipniūnas ir maždaug tuo pat metu - dr. Germantas. Kun. Lipniūnas vienintėlis iš mirusiųjų yra palaidotas, visi kiti buvo sudeginti krematoriume.

Vieniolika iš buvusių Stutthofo kalinių yra Švedijoje. Keli atsirado Lietuvoje /rašytojas Balys Sruoga/, kiti atsiranda Vokietijoje ar kitose valstybėse. Apie daugelį dar trūksta žinių, bet manoma, kad visi yra gyvi.

ŠVEDIJOS LIETUVIŲ REIKALAI

Prasilenkiama su teisybe. - "Draugo" Nr. 261 /1945 lapkričio 8/ yra idėtas vieno Švedijoje gyvenančio lietuvio laiškas tūlam Amerikos lietuviui, kuriame labai netiksliai dėl nesiorientavimo padėtyje ar iš blogos valios vaizduojamas lietuvių gyvenimas Švedijoje. Laiške rašoma: "Darbo gauti negali, tik prie miško darbų, o miške dirbdamas teuždirbi 3 - 4 kronas per dieną..." Kad tai nėra tiesa, pasakys kiekvienas Švedijos lietuvis. Lietuvių Komitetui yra žinoma, kad šiuo metu iš keletos šimtų lietuvių miške tedirba 3 asmenys, visi kiti gi dirba fabrikuose ar įstaigose, kur uždarbis kartais nėra jau toks blogas. Jokių trukdymų susirasti geresnį darbą nedaroma. Be to, mažiau 5 - 6 kronų ir miške niekas neuždirba /3 - 4 kronos už metą plus 2 kronos iš valstybės/. Toliau rašoma: "O pašalpos negaunam jokios". Netiesa! Abejojame, ar yra daug lietuvių Švedijoje, negavusių jokios pašalpos iš Lietuvių Šalpos Komiteto - Bendro Amerikos Lietuvių Fondo Skyriaus Švedijoje. Kiekvienas lietuvis, kuriam pašalpa yra būtinai reikalinga, visuomet gali kreiptis į Lietuvių Šalpos Komitetą, ir prašymas tikrai bus patenkintas. Ko tas lietuvis siekia, taip rašydamas, aiškėja iš jo laiško. Jis toliau rašo: "Sakoma: skęstantis ir skustuvo griebiasi. Aš manau, kad visgi Tamsta ar vienas kitas taurus lietuvis kaip nors galės man padėti ir koki nors drabužį ar biskutį pinigų atsiųsti", nes, anot to laiško rašytojo, "mes, lietuviai, čia baisiai atrodom" /mūsų pabruakta/. Ne, mums dar nereikia čia nei skustuvo griebtis, nei pagalbos šauktis, nes mes čia tikrai nebaisiai atrodom. Pagalvokim tik apie Vokietiją ar kitas kariavusias šalis, kur lietuviai tikrai vargsta, tačiau vis dėlto taip neverkšlena. Tegu tas lietuvis nurodo mums bent vieną, kuris baisiai atrodo... Toliau rašoma: "Lietuviai čia visai neturime spaudos". O tuo tarpu prieš tai einančiam "Draugo" puslapyje rašoma, kad Švedijos lietuviai yra išleidę jau keturis savo laikraščio "Svetur" numerius /dabar turime štai jau 9-tą numerį/. Gaila, kad tam lietuviui mūsų laikraštis neatrodo vertas laikraščio vardo...

Rašykime tik teisingus laiškus!

PO PASAULĮ PASIDAIRIUS

TOLIMESNI ŠVEDŲ SPAUDOS ATSLILIEPIMAI BALŲ KLAUSIMU

Švedų tautos karštas reagavimas į internuotų baltiečių išdavimą sovietams dar neatslūgo. Jau du sovietų laivai išvežė didelę dalį internuotų vokiečių, bet baltiečių dar nė vieno nepaėmė. Kad laikraščiai savo vedamuosiuose ir laikraščių apžvalgose to klausimo nepaleidžia, matyti iš šių trumpų laikraščių ištraukų:

"Stockholms Tidningen" /liberalų/ gruodžio 8 polemizuoja su vyriausybės organu "Morgon Tidningen" /socialdemokratų/ ir didžiai nustemba, kad vyriausybės organas paneigia galimybę, jog buvusios koalicinės vyriausybės nariai negocialdemokratai, daugelis vyriausybės sluoksnių ir pati užsienių valdyba nežinojo, kad vyriausybės nutarimas gražinti internuotuosius buvo taikomas ir baltiečiams. "Kai "Morgon Tidningen" šią galimybę laiko be pagrindo, tai kolega turėtų pasirūpinti ištirti, kaip gi buvo tada su kitais vyriausybės nariais ir užsienių valdyba. Kad minėtas birželio mėnesio nutarimas galėjo surišti vyriausybės rankas ir baltiečių išdavimo klausime, kaip kad dabar prileidžiama, yra nei įmanoma, nei suprantama. Tik po to turėjo atsirasti tam tikros aplinkybės, kurios buvo nuo viešumos slepiamos"...

Ar visi tie, kurie geriau nori mirti, negu būti išduoti sovietams, yra teisingumui pastoję kelią karo nusikaltėliai? Į šį klausimą atsako senas liberalas Valfrid Spangberg savo straipsniu "Göteborgs Handelstidning" gruodžio 11: "Tą didžiulę baimę dėl jų laukiančio likimo iššaukia žinojimas, kas atsitiko su kitais, nė kiek nesunkiau už juos nusikaltusiais, ir nežinojimas, kas atsitiko su daug daugiau kitų, dingusių be pėdsakų. Ne vien karo nusikaltėliai, naciai ar reaktionieriai užstoja šviesą, bet žmonės iš visų visuomenės sluoksnių ir įvairių politinių atspalvių, kurie vienokių ar kitokių būdu galėjo būti klūtimai, o tai taikoma visiems, buvusiems užsieny ir susipažinusiems su svetimomis sąlygomis, arba tiems, kurie nėra vadovaujančių sluoksnių nuomonės... Dauguma karo pabėgėlių, arba bent baltiečių, taip arti savęs pergyveno tokias deportacijas, o patys išsigelbėjo tik pabėgdami arba nesugrįždami. Todėl visai nenuostabu, kad jie nori geriau mirti, negu būti siunčiami atgal".

Rusų laivo "Bielostrov", atsiųsto pasimti išduodamų internuotųjų, atvykimo proga "Dagens Nyheter" gruodžio 12 rašo: "Jeigu rusų sanitarinis laivas būtų atvažiavęs pasiimti baltiečių, tai viešoji opinija to atsilankymo nebūtų taip lengvai priėmusi, kaip dabar. Stipri tautos nuomonė laukia, kad vyriausybė padarys skirtumą tarp specialios baltiečių grupės ir vokiečių, kurie grįžta kaip kariavusios tautos žmonės. Reikia atsiminti, kad vakarų alijantai negrąžino baltiečių karo pabėgėlių. Kaip žinoma, to nepadarė nei Danija, nei Norvegija"... "Svenska Morgonbladet" /krikščionių liberalų/ redaktorius Birger Beckman, didelis baltiečių draugas, savo laikraštyje iškėlė klausimą, ar švedų vyriausybei nebūtų geriau visus čia švedijoje esančius baltiečius kur nors masiniai iškeldinti, apmokant visas iškėlimo išlaidas. Dėl to klausimo jau minėtas "Dagens Nyheter" tęsia: "Komplikacijoms išvengti kai kurie žurnalistai pradėjo diskutuoti mintį masiniai iškelti baltiečius pabėgėlius, kaip civilius, taip ir kariškius, kur nors į vakarus. Suprantama, kad šie planai buvo iškelti vadovaujantis kuo geriausiais norais. Gal kas nors ateityje iš to ir išeis. Bet dabar kažį ar patogu leisti dėl to į diskusijas. Ir patys baltiečiai, ir užsienis gali susidaryti klaidingą įspūdį, o be to ir pats rezonavimas grindžiamas netiksliomis prielaidomis. Taip nėra, kaip dr. Birger Beckman tiki, kad "iš rusų pusės, jei ne žodžiu, tai nors

mintimis, turėtų būti parodytas didžiausias supratimas" ištremiant baltiečius emigracijos pagalba. Priešingai, pagal tikrus davinius, rusai griežtai pasisakė prieš bet koki mėginimą baltiečius perkeldinti kur nors kitur, o ne į Sovietų Sąjungą. Šis iš anksto reikalavimas negali pats savaime būti lemiantis Švedijai - mes nežinome tokių sienos uždarymų, išskyrus kriminalinių nusikaltimų atvejais. Tačiau įvedimas emigracijos klausimo dabar besitęsiančiuose ginčuose turi reikšmę. Kas liečia baltiečių daugumą - tuos 30.000 civilinių pabėgėlių - tai švedų tauta turi atsiminti neseniai vyriausybės Sovietų Sąjungai įteiktą notą, kurioje dar kartą iš naujo griežtai buvo pareikšta, kad apie civilinių baltiečių grąžinimą prieš jų valią negali būti nė kalbos"/Mūsų pabr./.

Prieš baltiečių grąžinimą rašo ir "Svenska Dagbladet" savo išanginiame gruodžio 14 straipsnyje "Azylinės teisės aikštėje": "Kurį nors dieną vokiečių kariai pabėgėliai, kurie dėl nesveikatos negalėjo būti išgabenti laivu "Kuban", bus siunčiami į Trelleborgą tolimesniam siuntimui į rytus nauju jų ten jau laukiančiu rusų laivu. Reikia tikėtis, kad konvalescentams, kurie po susižalojimo ir badavimo dar rimtai serga, bus padaryta išimtis. Šiuo bus švedų vyriausybės berželio 15 pergreiti pažadai, kas liečia vokiečių karius pabėgėlius, kurie kaip karo belaisviai gali laukti geresnio su jais apsidėjimo, negu jų bendrininkai baltiečiai, kaip ir ištęseti.

Dėl šių gi išvežimo dar nieko nenuspręsta, bet niekas nebeturėtų abejoti jų laukiančiu likimu. Atkaklūs rusiško Baltijos radijo klausytojai jau senai apie tai painformuoti. Paskiausia gruodžio 6 d. 20 val. Talino radijas estiškai dėl "150 iš Baltijos kraštų kilusių fašistų" pranešė, kad švedų vyriausybės nutarimas išduoti juos buvo "teisingas ir sveikintinas". "Po pergalės prieš bendrą priešą reikia kaltuosius nubausti ir fašizmą visur išnaikinti".

Šių nepaslėptų grąsinimų politiškai atkeršyti baltiečiams kariams pabėgėliams pasėkoje, objektyviai žiūrint, atidėjimas ir buvo padarytas jų būklei apspręsti. Klausimas buvo iškeltas į azylinės teisės aikštę su tais išipareigojimais, kurie buvo užfiksuoti mūsų 1913 metų išdavimo įstatyme. Visų trijų universitetų, Uppsalos, Lundo ir Stockholmo, teisių fakultetų vieningas protestas prieš baltiečių išdavimą yra svarus žodis šiame klausime, kuris negalėjo nepaveikti įstatymų žinovų ir dabartinėje vyriausybėje.

Azylinė teisė smarkiai suspausta glūdi mūsų neteisingame pasaulyje, bet tai toli gražu nereiškia, kad ir Švedija turi prisidėti prie to nusikaltimo paaštravimo. Socialdemokratai turėtų palaikyti Čiarneko tradiciją iš Brantingo laikų!... Laikraštis toliau primena, kad dar ir šiandieną nenustojo reikšmės tie gražūs, toli gražu ne sentimentalus Anglijos lordo Palmerston žodžiai, kuriuos jis prieš šimtą metų panašiu atveju pasakė / 1849 austrai ir rusai reikalavo, kad Turkija grąžintų į ten pabėgusius asmenis, kurie buvo įveltį į Vengrijos sukilimą prieš Habsburgus. Turkija atsisakė ir buvo Anglijos palaikoma/. Lordas tada viename garsiaame laiške rašė: "Vaišingumo įstatymai, humaniškumo reikalavimai, žmoniškai natūralūs jausmai - visa tai reikalauja panaikinti tokius išdavimus, ir kiekviena nepriklausoma vyriausybė, kuri laisvu noru tam prasikalsta, visai teisingai gali būti viešai pasmerkta, kaip garbė pamynusi po kojų".

Apie baltiečių teisinę padėtį danų laikraštis "Berlingske Tidende" gruodžio 11 rašo: "Vakaruose Baltijos diplomatai dar vis tebepripažįstami, ir Londone oficialiai paneigiama, kad koks pakeitimas įvyko ar bent netolimoje ateityje gali įvykti tų valstybių de jure klausime. Kai Nūrnbergo byloje kaltinamajam akte prieš nacius buvo minima Estija, Latvija ir Lietuva kaip sovietų respublikos, Jungtinių Amerikos Valstybių atstovas pareiškė, kad akta jis pasirašo nenorėdamas sutrukdyti bylos eigos, bet neatstovauja savo vyriausybės nusistatymo šiuo atžvilgiu ir visą klausimą palieka atvirą. Kaip klausimas galutinai beišsprendžiamas, vargiai tai paveiktų vakarų demokratiją

laikyseną tų Baltijos piliečių atžvilgiu, kurie tuoju po karo atsidūrė jų srityse. Britų ir amerikiečių vadovybė atmetė rusų reikalavimą išduoti visus baltiečius, lenkus bei ukrainiečius pabėgėlius, motyvuodama tuo, kad atvykdami jie nebuvo sovietų piliečiai."

Gruodžio 13 "Dagens Nyheter" atspausdino Gallup instituto tyrimo rezultatus dėl baltiečių grąžinimo namo. Tarp darbininkų ir jiems lygių didelė dauguma pasisakė už visų baltiečių grąžinimą namo ir tik mažuma už tai, kad dalyką reikia arčiau patyrinėti. Toji mažuma didėja, pereinant į miesčionijos ir virsta didele dauguma, perėjus į pasiturinčių ir intelektualų sluoksnį. 50% visų apklaussinėtų nežinojo, apie kokius baltiečius kalbama: apie visus, ar apie tuos 167 karius. To Gallup instituto apklaussinėjimo proga "Dagens Nyheter" tą pačią dieną viename iš išanginių straipsnių rašo: "Ne mažiau kaip 70% blogai besiorientuojančių piliečių nori nusikratyti vėjo atvytais svečiais. Baimė, kad susidarys kamsėtis darbo rinkoje, vaidino nemažą vaidmenį. Nusistatymas suprantamas, prisiminus konfliktus pav. tekstilės pramonėje, bet taip pat kartu rodo ir nuostabų nežinojimą, kad darbingo amžiaus darbo jėgos trūksta visame krašte. Paprastas matematinis apskaičiavimas parodė, kad dvejetainis nežinojimas buvo lemiantis skaitmenų vidurkių visuomenėje dėka tokio apklaustųjų "nusistatymo" pasirodė esanti visai nedidelis skaičius žmonių, nusistatusių už "siuntimą atgal". Tolimesnis visuomenės painformavimas tikra ta žodžio prasme yra šaukte iššauktas".

PASAULIO POLITIKOS APŽVALGA

Taikos konferencijos belaukiant

Antrasis pasaulinis karas skiriasi nuo pirmojo bene daugiausiai tuo, kad, jam pasibaigus, nekalbama apie taikos konferenciją. Atrodo, kad įvykiai pasaulyje prie tokios konferencijos dar nėra pribrendę. Ir tikrai, norint patikrinti pasaulyje pastovią taiką, reikia pirmiau patiems nugalėtojams tarp savęs susitarti ir dėl taikos sąlygų, ir dėl būsimos tautų organizacijos. Ruošiant tas sąlygas ir tos organizacijos statutą, nugalėtojams teko susidurti su tokiais pažiūrų skirtumais ir stačiais interesų priešingumais, kad lig šiol tas darbas nėra tiek pastūmėtas, kad būtų galima pasakyti, kada jis bus baigtas. "Dagens Nyheter" paskelbtomis žiniomis, lieka nugalėti ypatingai svarbius klausimus: 1/saugumo reikalavimai, 2/didžiųjų ir mažųjų valstybių teisių klausimas ir 3/Vokietijos politinis statusas. Saugumo reikalavimai susiveda praktikoje į teritorijų klausimą. Sovietų Sąjunga randa, kad jos saugumui reikalingos Baltijos valstybės, dalis Lenkijos, Rumunijos, o gal ir kitų valstybių dalys. Be to, sovietai siekia pastatyti visose gretimose valstybėse sau palankias, komunistines ar pusiau komunistines vyriausybes. Amerika ir Anglija tokius reikalavimus atmeta. Šios valstybės nurodo į tai, kad po atominės bombos išradimo teritorijos klausimas yra nustojęs savo reikšmės saugumo reikaluose. Bevinas sienų klausimą taip ir pavadino bereikšmiu. Tačiau sovietai jų užimtose Europos dalyse daro savo, ir tai sukelia nemažą kartumo vakaruose. Didžioji Britanija budriai seka sovietų žygius Balkanuose, nes sovietų prasiveržimas pro Balkanus į Viduržemio jūrą sukelia pavojų didžiojo britų kelio į Indiją saugumui. Tas pats pavojus kyla ties Persų įlanka, plečiantis sovietų įtakai Irane. Dėl to pastutiniu laiku, kai šiaurės Irane prasidėjo palankus sovietų tikslams sukilimas prieš Teherano vyriausybę, Anglija ir JAV atsiliėpė į šios vyriausybės apeliaciją ir pasiūlė sovietams laikytis 1942 metų susitarimo, pagal kurį per pusę metų karui pasibaigus visos sovietų ginkluotos pajėgos turi būti iš Irano išvestos. Švedų spaudos žiniomis, sovietai atitraukę kariuomenę iš Teherano, bet tuo tarpu nežinia, ar jie apleis Iraną visiškai. Savo pareš-

kimuose sovietai tvirtina, kad jie nemano kištis į Irano vidaus reikalus, bet Irano vyriausybė nusiskundžia, kad sovietai neleidžia jai pasiųsti kariuomenės į sukilimo vietą, o vėlesnėmis žiniomis, nepaprasę net leidimo, pradėję eksploatuoti esamas jų žinioje žibalo versmes. Dėl to, nors tarp Irano ir sovietų užmegstos tiesioginės derybos, Irano įvykiai rimtai graso britų ir sovietų santykiams. Vėlesnėmis žiniomis, šiaurės Irano sukilėliai jau užėmę Tebrisą, kuris yra laikomas tos provincijos sostine. Sukilėliai jau pasukę Teherano link. Į patį Teheraną atvykęs nemažas skaičius civiliškai perrengtų sovietų karių. Amerika ir Anglija, atrodo, aiškiai mato įvykių spyruokles. Dėl to paskutinėmis dienomis pasirodė žinios, kad JAV vyriausybė esanti numačiusi pasiūlyti sovietams žibalo koncesiją Irane, jeigu tik sovietai sutiktų atsisakyti nuo kišimosi į Irano vidaus reikalus. Reikia manyti, kad vykstančioje dabar trijų valstybių konferencijoje Maskvoje Irano įvykiai užims toli gražu ne paskutinę vietą. Atominė bomba, atrodo, nepadeda išspręsti nei šito, nei kitų teritorinių klausimų. Sovietų vartojami metodai tiems klausimams kelti stato vakarų sąjungininkus į gana keblią padėtį. Dėl to iš anglų pusės jau pareikšta, kad Didžioji Britanija laikys Irane savo kariuomenę tol, kol ten bus sovietų kariuomenė. O sovietų spauda kelia aikštėn, kad anglai laiką dabar nemaža kariuomenės ne tik Irane, bet ir kitose Artimųjų Rytų srityse.

Parengiant San Francisko konferencijoje praėjusią vasarą būsimos tautų organizacijos statutą, didžiosioms valstybėms buvo suteiktos išimtinės teisės Sovietams reikalaujant, toms valstybėms buvo pripažinta veto teisė, t.y. teisė uždrausti bet kurį klausimą naujoje tautų sąjungoje kelti ir svarstyti. Tuo būdu, jeigu pagal priimtą statutą mažoji valstybė panorėtų pasiskųsti tautų sąjungai prieš neteisėtą didžiosios valstybės užpuolimą, tai nusikaltusi didžioji valstybė gali paprasčiausiai skundą užgniaužti, pasinaudodama savo veto teise. Be to, lig šiol dar nėra galutinai paaiškėję, kurios valstybės turės tų "didžiųjų valstybių" teises. Buvo kalbama apie JAV, Didžiąją Britaniją, Sovietų Rusiją, Prancūziją ir Kiniją, kitaip sakant, apie nugalėtojus dabartiniame kare. Tačiau paskutiniu laiku sovietai yra linkę pasitenkinti tik trimis didžiaisiais. Kai "penkių didžiųjų" konferencija Londone nepavyko, sovietai aiškino, kad buvę per daug kalbėtojų. Dėl to dabar gruodžio 16 Maskvoje susirinko vėl tik trijų didžiųjų konferencija. Savaimė suprantama, kad tokia būkle daug kas nepatenkinti. Pirmiausia nepatenkintos Prancūzija ir Kinija, kurios paverstos antros rūšies didžiosiomis valstybėmis. Prancūzija ir Kinija ramina diplomatinio keliu. Dar didesnis susirūpinimas dėl būsimos tautų organizacijos yra kilęs mažų valstybių tarpe. Daug balsų reikalauja veto teisę panaikinti ir sulyginti didžiųjų ir mažųjų valstybių teises, kaip to reikalauja demokratinės organizacijos pagrindai. Lapkričio 24 Londone pradėjo darbus parengiamoji komisija naujos tautų organizacijos pilnačiai sušaukti. Ta pilnatis turėtų susirinkti ateinančių metų gausio mėnesį. Į komisijos posėdžius atvyko per 500 delegatų, atstovaujančių 51 tautą. Jau vien iš to matyti, kaip didelis yra susidomėjimas šiuo reikalu. Spaudos žiniomis, mažos tautos mėginančios ginti šioje komisijoje savo teises. Olandų vyriausybė yra pateikusi tam reikalui projektą, kuriuo siūloma greta saugumo tarybos su didžiųjų valstybių veto teise įkurti 18 narių nuolatinę taikos komisiją, kuri budėtų taikos sargyboje tuo laiku, kai tautų sąjungos pilnatis neposėdžiauja. Manoma, kad šis pasiūlymas bus palankiai sutiktas daugelio valstybių. Tačiau jau iš kalno žinoma, kad iš sovietų pusės tas pasiūlymas sisilauks didžiausio pasipriešinimo. Taigi pasaulis ir tarptautinio gyvenimo tvarkymo srityje susiduria su kliūtimis, pareinančiomis iš rytų. Per debatus dėl užsienio politikos anglų parlamente Bevinas lapkričio 23 griežtai pasisakė ir saugumo klausimu, ir dėl tautų teisių lygybės. Jis pareiškė, kad tautų įtaka turi pareiti ne nuo jų apsiginklavimo didumo, o nuo kultūrinės pažangos, o vigi teritoriniai klausimai turi būti

atiduoti spręsti tarptautinei organizacijai; tai esą liečia tiek Ameriką, tiek Sovietus.

Vokietijos politinio statuto reikalas paskutiniu laiku iššaukė sumanymą peržiūrėti Potsdamo nutarimus ir panaikinti Vokietijos suskaldymą zonomis, įkuriant bendrą visam kraštui vyriausybę, kuri galėtų rūpintis krašto atstatymu. Apie tokį sumanymą pranešė spaudoje Amerikos prezidentas Trumanas lapkričio 29. Tas sumanymas remiamas ir iš anglų pusės. Sovietai tuo tarpu laikosi nuošaliai, žiūrėdami, kaip pavyks atsispirti sąjungininkams prancūzams. O prancūzai tuo tarpu priešinas Vokietijos sujungimui, reikalaudami, kad žemės ir vakarus nuo Rheino, ypač Ruhro kraštas, būtų atskirtos nuo Vokietijos ir pavestos valdyti tarptautinei komisijai. Prancūzai siekia atskirti nuo Vokietijos šias sritis tikslu susilpninti Vokietijos pramonę ir neleisti jai atsistatyti iki ribų, kurios galėtų pasidaryti Prancūzijai pavojingos. Kaip praneša "Dagens Nyheter", prezidentas Trumanas buvo pasiuntęs į Europą specialų emisarą Vokietijos reikalams studijuoti ir, gavęs iš to emisaro raportą, iškėlęs reikalavimą Vokietijos padalinimą į zonas peržiūrėti.

Be šių stambesnių klausimų, kuriais nugalėjusioms valstybėms nepavyko susitarti, yra dar eilė smulkesnių. Čia galima būtų pažymėti Tolimųjų Rytų klausimus ir bazių reikalus. Ligi šiol, nesant tais klausimais susitarimo, didžiosios valstybės veikė autonomiškai ir kūrė "įvykusius faktus". Ypač sovietai yra parodę šioje srityje didelį aktingumą. Jie nežiūrėjo įvairių "skrupulų", kurie trukdė vakarų sąjungininkams. Dėl to sovietai šiandien yra toli nužengę jau ir ten, kur taikos konferencijos žodis yra būtinas. Atrodo, kad sovietai nelabai ir domisi taikos konferencijos sušaukimu. Jiems neblogai einasi ir be jos. Bet vakarų sąjungininkai yra kitokioje padėtyje. JAV ir Didžioji Britanija anksčiau ar vėliau taikos konferencijos šaukimo klausimą turės spręsti. Paskutiniu laiku spaudoje jau pasirodė žinių, kad prezidentas Trumanas pradėjęs tą klausimą judinti, ir kad Amerika norėtų taikos konferenciją sušaukti jau ateinančių metų pirmame pusmetyje.

Kitos užsienių žinios

JAV paskola Anglijai. - Didžioji Britanija ir JAV susitarė dėl milijardo svarų paskolos Anglijai. Tačiau paskolos sąlygos anglų konservatoriams atrodo per sunkios. Dėl to jie ir žemuosiuose rūmuose, ir lordų rūmuose puola darbiečių vyriausybę už tų sąlygų priėmimą. Atstovų rūmuose darbiečiai, turėdami daugumą, lengvai atsispiria. Bet lordų rūmuose jie teturi tik 90 balsų prieš 500. Dėl to, jeigu visi lordai konservatoriai ir posėdį susirinktų, paskolos klausimas galėtų atsidurti keblioje padėtyje. Kai kas juokais siūlo darbiečių vyriausybei paskirti 500 naujų lordų, palankių Attlee veda-
mai politikos linijai.

Trijų didžiųjų užsienių reikalų ministerių konferencija. - Gruodžio 16 Maskvoje prasidėjo JAV, Didžiosios Britanijos ir Sovietų Rusijos užsienių reikalų ministerių konferencija. Atrodo, kad svarbiausias klausimas bus, kaip atgaivinti pairusi trijų didžiųjų valstybių bendradarbiavimą naujos tautų organizacijos ribose.

De Gaulle laimėjimas Prancūzijoje. - Nors komunistai smarkiai agitavo prieš gen. de Gaulle, nusiskųsdami, kad jis juos padaręs tautos akyse antros rūšies piliečiais, bet prancūzų parlamentas didele balsų dauguma pareiškė de Gaulle pasitikėjimą ir vėl pavedė jam vyriausybės sudarymą. De Gaulle ši kartą savo uždavinį sėkmingai atliko, sudarydamas koalicinę vyriausybę iš trijų didžiųjų partijų, tame skaičiuje ir komunistų. Tik komunistai negavo nei užsienių, nei vidaus, nei krašto apsaugos ministerijų. Jiems buvo pasiūlytos "ūkio" ministerijos, ir jie turėjo su tuo sutikti.

Jugoslavija - respublika. - Jugoslavijoje lapkričio 29 panaikinta monarchija ir paskelbta respublika. Iš karaliaus Petro ir visos Kara-Georgijevičių dinastijos atimtos teisės į Jugoslavijos sostą. Karalius Petras paskelbė prieš Tito sušaukto parlamento nutarimą protestą, pareikšdamas, kad Jugoslavijoje veikia diktatorinis režimas, ir parlamento nutarimas negali būti laikomas laisvu Jugoslavijos tautų valios pareiškimu.

Karas prieš hitlerizmą - "kriminalinis nusikaltimas". - Aukščiausios Sovietų Sąjungos Tarybos sesijoje Maskvoje 1939 spalio 31 užsienių reikalų komisaras Molotovas sakė kalbą, aiškindamas, kodėl Sovietų Sąjungą pasirašė draugingumo sutartį su Hitleriu, kuomet jis rengėsi pradėti karą, ir kodėl ji padėjo naciams užkariauti ir sunaikinti Lenkiją, kurią gynė Anglija ir Prancūzija. Molotovas pasakė:

"... Britanijos ir Prancūzijos valdančios klasės pastaruoju laiku bandė nupiešti save, kaip demokratinių tautų teisių gynėjas, o Britanijos valdžia paskelbė, kad jos tikslas esąs sunaikinti hitlerizmą.

Tai reiškia, kad britai drauge su savo karo rėmėjais prancūzais paskelbė kažką tokio panašaus į "ideologinį" karą prieš Vokietiją.

Bet tokios rūšies karui nėra absoliučiai jokio pateisinimo. Galima priimti arba atmesti hitlerizmo ideologiją, lygiai kaip ir kurią kitą ideologinę sistemą; tai politinės pažvalgos dalykas. Tačiau kiekvienas turėtų suprasti, kad ideologijos negalima sunaikinti jėga, negali pašalinti karo pagalba. Todėl yra ne tikrai nesąmonė, bet kriminalinis nusikaltimas vesti tokį karą, kaip karą "hitlerizmui sunaikinti" po priedanga kovos už demokratiją."

Aukščiausias Sovietas tai Molotovo kalbai pritarė karštais aplodimentais. Nė vienas atstovas jam nesipriešino.

Pilnu pritarimu priėmė tokį sovietų valdžios nusistatymą ir visos komunistų partijos užsienyje. Stengdamiesi sukliudyti "kriminalinį" karą prieš hitlerizmą, Amerikos komunistai organizavo "taikos mobilizaciją" ir piktavo prezidentą Rooseveltą Baltuosiuose Rūmuose.

Teisia už savo pačių nusikaltimus. - Karl H. von Wiegand, Amerikos užsienio korespondentų dekanas, lapkričio 18 "The Detroit Times" rašo, kad karo nusikaltėlių teisme rusai teisia nusikaltimus, kuriuos jie patys padarė: "... Matomai komunistinės Rusijos ir naciškos Vokietijos Maskvoje tais metais /1939/ Rusijos užsienių reikalų komisaro Molotovo ir Vokietijos užsienių reikalų ministerio Ribbentropo pasirašytas paktas, akivaizdoje ir dalyvaujant Stalinui, su slaptu susitarimu, kad Stalinas užpuls Lenkiją ir Baltijos valstybes Estiją, Latviją ir Lietuvą, neabejotinai sudarė dalį tos konspiracijos, už kurią dabar teisiama karo nusikaltėliai. Ar tada Stalinas, Molotovas ir komunistiniai - sovietiniai vadai Maskvoje nebuvo draugai konspiratoriai su Ribbentropu, Hitleriu ir nacių vadais?" - klausia von Wiegand

Šis Wiegando straipsnis idėtas ir kituose Hearsto laikraščiuose, kaip "New York Journal American", "Chicago Herald Tribune" ir tt.

Sutarčių laužytojai. - Prosovietinio nusiteikimo milijonierius, buvęs Amerikos ambasadorius Maskvoje, Joseph E. Davies, pakartotinai viešuose susirinkimuose yra pareiškęs, kad Sovietų Rusija turinti ypatingai gerą praeitį sutarčių su kitomis valstybėmis laikymosi atžvilgiu. Tokį tvirtinimą jis viešai pakartojo kalbėdamas vienam prosovietiniam susirinkime lapkričio 14 dieną.

Tuo pasipiktino kelių knygų autorių apie Rusiją, buvęs Sovietų Rusijoje "United Press" korespondentas eilę metų ir anksčiau pats buvęs komunistas, Eugene Lyons. Lapkričio 16 "New York World-Telegram" ir keli kiti Scripps-Howard laikraščiai idėjo jo straipsnį, kuriame tarp kitko jis rašo:

"Činiškai sulaužydama nepuolimo ir kitas sutartis su Lenkija, Rusija

užpuolė tą šalį ir dalinosi ją su vokiečiais. Sovietų Sąjunga pasirašė eilę draugingumo ir nepuolimo sutarčių su mažais savo kaimynais - Suomija, Lietuva, Latvija ir Estija. Kiekviename atsitikime tos sutartys buvo sudarytos Kremliuje jo iniciatyva. Nežiūrint to, Rusija, vos tik karui prasidėjus, pirmiausia įvedė savo įgulas į tas tris mažas Baltijos valstybes ir po to, 1940 metų vasarą, įjungė jas į Sovietų Sąjungą, pirma sunaikindama jų vyriausybes ir areštuodama jų vadus."

Užbaigdamas straipsnį Lyons rašo: "Čia paduota tik maža dalis Rusijos sulaužytų sutarčių, bet ir to užtenka įrodymui, kiek absurdiški yra buvusio ambasadoriaus Davies tvirtinimai."

Dominika priglause persekiojamus žmones.- Lapkričio 25 "The New York Times" pranešė, kad Dominikos respublikos vyriausybė paskelbusi per savo ambasadorių Washingtone, kad, vadovaudamasi humaniškumo principais, ši respublika priglauseianti visus asmenis, kurie yra atsidūrę pavojų dėl rasinių, religinių ir politinių persekiojimų.

Baltiečių karių bylos atgarsis Amerikoje.- Didžioji Amerikos spauda, ypač Hearsto koncerno laikraščiai, plačiai rašė apie lietuvių, latvių ir estų bado streiką Švedijoje, kuriuo protestuojama prieš nutarimą juos atiduoti sovietams. Gruodžio 1 "The New Leader" rašo: "Aišku savaime, kad Švedija taip daro Rusijai grąsinant. Bet kodėl britų ir amerikiečių vyriausybės, kurios dar pripažįsta Lietuvą, Latviją ir Estiją nepriklausomomis valstybėmis, neišikiša į šį reikalą ir nepaima pavojuje atsidūrusių Baltijos piliečių ir pabėgėlių stovyklas savo zonose arba kad ir į savo belaisvių stovyklas, kur būtų galima padaryti teisingą apklausinėjimą kiekvienoje individualinėje byloje?"

Nacių skaičius Vokietijoje.- Amerikiečiai Vokietijoje atrado nacionalsocialistų partijos /NSDAP/ sąrašus ir kartoteką, kur randasi 8 milijonai pavardžių. Be to, 2 milijonai buvo padavę pareiškimus įstoti į partiją, bet nebuvo priimti. Partijos narių sąrašuose rasta daug asmenų iš įvairių užsienio valstybių, ypač iš kai kurių Pietų Amerikos respublikų.

Spalvota televizija.- New Yorke neseniai buvo demonstruojami pirmi spalvoti paveikslai per radiją. Tvirtinama, kad paveikslai buvo perduoti visai aiškiai. Ši sritis tuo tarpu dar tebėra bandymo stadijoje. Walt Disney pareiškė taip pat dirbsias spalvotos televizijos srityje.

- o -

PRANEŠIMAS VISIEMS LIETUVIAMS

Mūsų rašytojo Igno Šeiniaus knyga "Den röda floden svämmar över" /Raudonasis tvenas plinta/ Švedijoje turi didelį pasisekimą: poros mėnesių laikotarpy baigiama išparduoti antroji laida. Visiems lietuviams ta knyga yra nepamainomos vertės ginklas atremiant mūsų tautai ir pavieniems asmenims daromus priekaištus, kad lietuviai, esą, patys norėjo prisijungti prie "broliškos Sovietų Sąjungos tautų šeimos". Dėl aukštos knygos kainos kai kas tačiau neįstengia jos įsigyti /Švedijoje visos knygos yra gan brangios/. Kai kurie lietuviai yra kreipęsi į tos knygos leidyklą "Natur och Kultur", prašydami parduoti ją papigintai. Leidykla tačiau pavieniems asmenims nuolaidos duoti negali. Leidykla tačiau sutinka duoti 33% nuolaidos perkantiems tą knygą per Lietuvių Komitetą. Todėl norintieji šią knygą papigintai gauti, prašomi pranešti apie tai Lietuvių Komitetui. Knygos kaina 9.- kronos, o užsisakius per Lietuvių Komitetą - 6.- kronos.

- o -

AMERIKOS LIETUVIAI

AMERIKOS LIETUVIŲ MISIJOS DARBAI

Amerikos Lietuvių Misijos tikslas yra išjudinti Amerikos Jungtinių Valstybių Kongresą į akciją už Lietuvos laisvę. Nesenai padaryta graži pradžia. Lapkričio 1 atstovas Edward A. Kelly /Illinois/ įnešė į Atstovų Rūmus rezoliuciją, reikalaujančią prezidento ir valstybės sekretoriaus konkrečios akcijos Lietuvos naudai. Kitą savaitę senatorius R. E. Willis /Indiana/ panašią rezoliuciją įnešė ir į Senatą. Rezoliucijos įnešimas dar nėra jos priėmimas, bet jau pats faktas, kad rezoliucija yra įnešta, sudaro nemažą laimėjimą. Ryšium su tomis rezoliucijomis "Dirva" lapkričio 23 rašo:

"Amerikos lietuvių tautinės visuomenės pradėtas judėjimas 1944 vasario 5-6 seimu New Yorke supažindinti Amerikos visuomenę ir valdžios sluoksnius su Lietuvos byla ir gauti Lietuvai užtarimo amerikiečių visuomenėj pasiekė savo tikslo. Antra Amerikos Lietuvių Misija Washingtone pasiekė to, kad ne tik įneštos į Senatą ir Atstovų Rūmus rezoliucijos, reikalaujančios Washingtono vyriausybę imtis Lietuvos nepriklausomybės gelbėjimo klausimo sprendimo, bet atsilankė apie 110 Kongreso narių, kurie tuomi parodė savo priitarimą tas rezoliucijas praveisti ir savo prijautimą lietuvių tautai, kuri į juos deda dideles viltis.

Vaikštinėjant nuo vieno prie kito Kongreso narių Misijos svečių vakariėnėje Hotel Statler, lapkričio 16, girdėta jų nuoširdūs pareiškimai, kad lietuviams duotas pažadas atstatyti Lietuvos nepriklausomybę turi būti išpildytas.

Dabar Amerikos lietuviams lieka stoti į didelę talką darbuotis, kad ir kiti senatoriai ir atstovai sutiktų tas rezoliucijas remti. Perleidus tas rezoliucijas reikalinga diduma balsų, Valstybės Departamentas ir Prezidentas privalės padėti Lietuvos klausimą ant agendos ir svarstyti jį kartu su kitų valstybių likimu, nestumdinėti jo daugiau į šalį.

Pirmutinė Amerikos Lietuvių Misija Washingtone, kaip žinoma, 1945 kovo 23-24 buvo sušaukta supažindimui Kongreso narių su Lietuvos byla. Tada Misija padarė gerą išpūdį į Kongreso narius, ir dabar, kada Misijai reikėjo gauti didesnis jų užjautimo Lietuvos reikalui parodymas, jie atsilankė žymiai didesniu skaičium. Todėl nors lietuvių ši kartą buvo mažiau negu pirmoje Misijoje, priėmime dalyvavo apie tiek pat svečių, didumą sudarant Kongreso atstovams.

Pirmoje Misijoje dalyvavę karių motinos ir svečiai lietuviai iš aplinkinių kolonijų po vakarienos išvažiavo atgal. Dabar gi visi atvažiavusieji į Washingtoną atvyko su pasiryžimu dirbti Lietuvos reikalams ir pasiliko Washingtone abi dienas, taipgi lapkričio 17 lietuvių posėdis buvo skaitlingas. Dalyviai visu pasiryžimu tarėsi, kalbėjosi, kas toliau dirbti, kaip praveisti spaudimą į kitus Kongreso narius, kad jie remtų Senato Rezoliuciją Nr. 40 ir Atstovų Rūmų Rezoliuciją Nr. 390.

Lapkričio 15 nuo 7 val. vakaro Misijos pirmininkas adv. Olis ir kongresmanas Kelly kalbėjo per radiją, iškeldami Lietuvos klausimą milijonams klausytojų visame kontinente.

Lapkričio 16 Hotel Statler kongresinė vakariėnė. Čia kalbas pasakė Lietuvos ministeris P. Žadeikis, Julius Smetona, buvo vėl parodyta Lietuvos filmas; kalbėjo plačiau apie Rusijos bolševikus rašytojas ir paskaitininkas Charles Lanus; po jo adv. A. A. Olis, kongresmanas Edward A. Kelly, kuris pabrėžė jo įneštos rezoliucijos Atstovų Rūmuose reikšmę ir kad bus dedamos pastangos ją praveisti. Kitas atstovas, Sabbath, kuris ir pereito karo metu

lietuviams gelbėjo, savo kalboje pasakė, kad jis remia tą rezoliuciją ir darbuosis, kad Lietuvai teisingumas ir laisvė būtų gražinta.

Lapkričio 17 posėdį atidarė Misijos pirmininkas adv. Olis, inspiruojančia kalba lietuviams dalyviams parodydamas, koks darbas dar mūsų laukia ir kaip toliau privalome dirbti.

Kalbas sakė Al. Kumskis, Julius Smetona ir Lieut. Aleksis, kuris apsakė baisią lietuvių pabėgėlių padėtį Vokietijoje.

Toliau priimti įvairūs naudingi nutarimai, iškeltas vieningo Amerikos lietuvių veikimo klausimas, ir Misijos vadai vėl parodė norą dirbti išvien su kitomis srovėmis, kurios susirūpinusios Lietuvos laisvės gynimu. Šį kartą abi dienas Misijos dalyvių tarpe matėsi apie porą desėtkų kariškių uniformose, tarp jų dalyvavo ir lietuvaite maj. A. H. Shimkus, neseniai grįžęs iš Berlyno. Iš kolonijų buvo eilė kariškių jau išėjusių iš tarnybos. Visi šie jauni lietuviai turėjo didelio išpūdžio, matydami tokią Amerikos lietuvių veiklą už senosios savo tėvynės laisvę.

Misijos veiklos neremia laikraščiai jos suvažiavimo Washingtone reikšmę mažina ir ją pačią kritikuoja. Mes, netekę Tėvynės pabėgėliai, sveikiname kiekvieną Amerikos lietuvių kovos už laisvą Lietuvą pastangą, kuri trumkina mūsų ištrėmimo dienas ir priartina mūsų Tėvynės išsilaisvinimą iš bolševikiškojo jungo. Mūsų didžiausias troškimas, - kad tos pastangos būtų kuo greičiau sujungtos, nes tada Amerikos lietuvių žodis bus dar svaresnis. Visų neparsidavusių Maskvai lietuvių tikslas juk vienas - laisva Lietuva, todėl ir kova tam tikslui atsiekti būtų sėkmingesnė, jei ji būtų vedama vienu frontu. Patriotinių Amerikos lietuvių nevisišku sutarimu naudojasi tik komunistai.

Atrodo, kad prie jėgų sujungimo ir einama. Amerikos Lietuvių Misija yra jau ne kartą parodžiusi neabejotiną pageldivimą bendradarbiauti su Amerikos Lietuvių Taryba. Atsiranda ir ALT pusėje balsų, keliančių bendradarbiavimo būtinumą. Atskiri asmenys iš vienos ir kitos grupės atvirais laiškais laikraščiuose tiesiog reikalauja, kad abiejų grupių vadai susitartų ir dirbtų iš vien. Tikimės, kad jėgų sujungimas įvyks jau netolimoj ateity!

Apie Amerikos Lietuvių Tarybos sušauktą Chicagoje lapkričio 29 - gruodžio 1 lietuvių kongresą smulkesnio aprašymo vis dar negauta. Apie jį plačiau parašysime sekančiam "Svetur" numeryje. "Naujienų" lapkričio 30 pranešimu, Amerikos Lietuvių Kongresan suvažiavę apie 700 delegatų. Jam prasidėjus, Hearsto laikraštis "The Chicago Herald American" paskelbė Vyr. Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto prašymą prezidentui Trumanui, kuriuo prašoma užtartį Lietuvos nepriklausomybę. Šitas atsišaukimas idėtas visuose Hearsto laikraščiuose visoje Amerikoje.

"Draugas" ir "Naujienos" praneša, kad Kongresas gavo sveikinimą iš Europos ne tik iš lietuvių, bet ir iš kitų tautų pabėgėlių. Sveikinimai gauti iš Vyr. Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto, iš Prancūzijos lietuvių, iš Šveicarijos, iš Didžiosios Britanijos ir Škotijos lietuvių ir kitų.

Amerikos lietuviai komunistai irgi turėjo savo "demokratinį lietuvių suvažiavimą", kaip jie vadina. Anot lapkričio 27 "Laisvės", komunistų organizuotam ir lapkričio 24-25 įvykusiam Pittsburghe suvažiavime dalyvavę 354 delegatai, kurie atstovavę 200 organizacijų, turinčių 159. 796 narius. Aukų suvažiavusieji sumetę 5.200 dolerių. Tarp įvairių rezoliucijų, reikalaujančių parūpinti darbus 60 milijonų darbininkų, nustatyti minimum 65 centus uždarbio valandai, buvusi vienbalsiai priimta rezoliucija ir pasiūsta valstybės sekretoriui James Byrnes, reikalaujanti išvyti iš Jungtinių Valstybių Žadeikį ir kitus fašistinius pašlemėkus, kurie jokios teisės neturi vadintis Lietuvos atstovais".

Kalėdų švenčių proga sveikiname colegas studentus ir visus lietuvius pabėgėlius Švedijoje ir po kitus kraštus išblaškytus ir linkime pajusti nors dalį tos šventiškos nuotaikos, kuri supdavo mus Kristaus gimimo dienoje laisvojoje Lietuvoje šeimos ir artimųjų tarpe.

Lietuvių Studentų Švedijoje
Atstovybė

KAUNO UNIVERSITETO MOKOMASIS PERSONALAS

Kauno universiteto mokomasis personalas paskelbė atsišaukimą, smerkiantį "bendradarbiavusius" su vokiečiais lietuvius. Atsišaukimas bendro pobūdžio nieko nesakęs, tikriausia partijos padiktuotas, ir jis mums idomus tik tuo, kad iš parašų po juo sužinome, kas dabar sudaro Kauno universiteto mokomąjį personalą. Atsišaukimą pasirašo: prof. A. Purėnas, rektorius, prof. J. Kupčinskas, prof. V. Mošinskas, prof. J. Indriūnas, techn. fak. dekanas, prof. V. Lašas, medic. fak. dekanas, prof. A. Janulaitis, istor. - filolog. fak. dekanas, doc. A. Bistras, stat. fak. dekanas, doc. V. Klimavičius, prof. Abraitis, prof. Janickas, prof. K. Baršauskas, prof. Br. Sidaravičius, prof. V. Vaičiūnas, prof. K. Sleževičius, doc. Rič. Mironas, mokslų kand. M. Banevičius, doc. J. Vidmantas, doc. L. Kaulakis, vyr. dėst. J. Stanaitis, vyr. dėst. J. Kaunas, vyr. dėst. L. Gastila, vyr. dėst. Mingaudas, vyr. dėst. N. Milenskis, vyr. dėst. Kl. Labanauskas, vyr. dėst. T. Šiurkus, doc. Deksnys, vyr. dėst. J. Mikuckas, vyr. dėst. L. Kumpikas, vyr. dėst. St. Vasauskas, vyr. dėst. Barzda, vyr. dėst. Kuprys, vyr. dėst. Šcesnulevičius, vyr. dėst. P. Kankulevičius, vyr. dėst. A. Rozenbliumas, prof. Grybauskas, vyr. dėst. V. Zubovas, inž. doc. A. Gravrokas, vyr. dėst. Steiblys, prof. J. Dalinkevičius, doc. St. Stulginskis, prof. Pr. Mažylis, prof. J. Šopauskas, doc. Ratautas, doc. C. Vabalevičius.

- o -

Studentų Atstovybė praneša, kad Lietuvių Šalpos Komitetas yra numatęs patikrinti studentus, kiek jie yra pažengę švedų kalboje. Patikrinimas numatomas netolimoje ateityje. Taip pat bus reikalaujama pristatyti iš universitetų ir specialių mokyklų pažangumo pažymėjimus.

Studentai - krepšinio pionieriai Švedijoje. - Gruodžio 7 Eriksdahlshalėje lietuvių studentų krepšinio ekipa, atstovaujanti vieną švedų klubą, gražiai sukovojė prieš stipriausią estų krepšinio komandą Švedijoje, laimėdama 19:18 /8:14/. Pirmą kėlinį vedė estai, baigdami aiškia persvara; mūsiškiams stokojo susižaidimo. Antras kėlinys sužaistas daug geriau.

Pažymėtina, kad prieš šią estų komandą ir pavasarį įvykusiame turnyre, dalyvaujant amerikiečių, švedų, estų ir lietuvių komandoms, buvo laimėta ir tuo pačiu tame tarptautiniame turnyre iškovota pirma vieta. Taškus imetė: V. Vilkenas 8, Alf. Rimeika 4, P. Lapė 2, J. Jonutis 2, Ed. Varnauskas 2. Be to dar žaidė J. Dankis ir B. Purvėnas. Telsėjavo latvių rinktinės žaidėjas Šmidtas. Rungtynės plačiai paminėtos švedų laikraščių sporto skiltyse, idėtos net nuotraukos. Jas suorganizavo karaliaus klubo vyr. teniso treneris B. Purvėnas.

